

Autochtone bomen en struiken in de duinen

Bert Maes (Ecologisch adviesbureau Maes)

Ondanks veel menselijke invloed behoren de duinen tot de meest natuurlijke landschappen. Wie zich echter verdiept in de geschiedenis van aanplant in de duinen komt voor verrassingen te staan. Al eeuwenlang worden de duinen beteugeld met aanplant om de verstuiving tegen te gaan. Vanaf de late 18^e eeuw zijn er pogingen gedaan om de duinen te bebossen. In de jaren '30 van de 20^e eeuw komt recreatiegroen in de mode, waarbij tal van exoten in de duinen werden ingevoerd zoals rimpelroos, bottelroos, roodbladige roos, kaneelroos en Chinese boxdoorn. Een totaalijst van boom- en struiksoorten in de duinen levert een zeer groot aantal exoten op.

In diverse regio's werden door Gemeenten en Staatsbosbeheer eigen kwekerijen opgezet die deels uit de duinen zelfs zaden oogsten en opkweekten, maar ook veel importeerden. Dergelijke kwekerijtjes lagen b.v. bij Meijendel, Noordwijk en Castricum.

Onder invloed van de vegetatiekunde zijn enkele beplantingen na 1960 uitgevoerd op plantensociologische basis, met name in Meyendel en later in het Noord-Hollands Duinreservaat. De duinen zijn sedert hun ontstaan ca. 5000 jaar geleden, altijd in beweging, waardoor ook de vegetaties voortdurend aan verandering onderhevig waren. Zeker aan de zee kant werden oude duingebieden later door jongere duinen overstoven. Sommige boom- en struiksoorten die er ooit autochtoon voorkwamen, komen in de duinen thans niet meer, of uiterst schaars voor zoals de beuk, wintereik, winterlinde, zomerlinde, grove den, jeneverbes en wilde gagel. Een enkele jeneverbes komt nog voor in de Noord-Hollandse duinen en op Texel. Wilde gagel is nu nog bekend van het Zwanewater, Schoorl en Bergen, maar moet vroeger algemener zijn geweest in zure duinvalleien. Fossiel materiaal is aangetroffen bij Noordwijkerhout. Andere soorten zoals de kruipwilg hebben zich pas in de IJzertijd in de duinen gevestigd. Nu behoort deze dwergstruik tot de algemene soorten. De autochtone grove den is wellicht in diezelfde tijd uit de duinen verdwenen.

Ondanks de intensieve aanplant van houtige gewassen, zijn er nog steeds oorspronkelijke bomen en struiken bewaard gebleven. Deels soorten die zich altijd spontaan hebben kunnen handhaven en deels dankzij het beheer van hakhoutpercelen en houtwallen die vanouds uit oorspronkelijk inheems genemateriaal zijn samengesteld.

Door gerichte inventarisaties is er meer inzicht in de oorspronkelijk inheemse bomen en struiken. Vooral de duinstruwelen blijken plaatselijk soortenrijk. Met name komen in de duinen veel wilde rozensoorten voor. *Rosa elliptica*, *Rosa columnifera* en *Rosa subcanina* kunnen als nieuwe soorten aan de Nederlandse flora worden toegevoegd.

Van bijzondere betekenis zijn de grote oppervlakten aan duinstruweel die zich in de 20^e eeuw hebben kunnen ontwikkelen, dankzij het wegvallen van de begrazing. Ze zijn niet alleen als genenbronnen van groot belang voor de biodiversiteit, maar ze hebben ook een grote beleevingswaarde. In de vele eeuwen achter ons hebben mensen niet het fantastische beeld gekend van de uitgestrekte duinstruwelen, zoals ze in de loop van de 20^e eeuw weer ontstaan zijn.

Inzicht in de aard van de duinstruwelen is van belang om goede keuzen te maken bij introductie van beheersmaatregelen zoals begrazing en verstuiving.